

Regionální sborníky středních Čech

Regionální sborníky plní v přírodovědné literatuře důležitou roli. Dokumentují výskyt přírodních jevů – geologických odkryvů, paleontologických nalezišť, rostlinná společenstva a jejich ekologii, různé skupiny živočichů a hub v detailu a rozsahu, který v mezinárodních časopisech není možný. Počet stran obvykle není omezený, takže dává možnost publikovat rozsáhlé i celoživotní studie o zájmové skupině např. motýlů, brouků nebo netopýrů. Regionální sborníky se uveřejňují v češtině, s cizojazyčným souhrnem a abstraktem, jsou pečlivě recenzovány a opatřeny důkladným soupisem literatury. Vědecké články jsou zároveň určeny i zájemcům z řad milovníků přírody, tedy nejen úzkým specialistům.

Ve středních Čechách vycházejí především sborníky *Bohemia centralis* a *Natura Pragensis* vydávané Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR. Sborník *Bohemia centralis* dosáhl v r. 2010 již 30. čísla, *Natura Pragensis* rovněž jubilejního 20. čísla. Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy vydává sborník Muzeum a současnost, řada přírodovědná, který vyšel v r. 2010 již v 25. čísle. Ve středních Čechách existují i některé další sborníky s dlouhou tradicí, např. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka, Vlastivědný sborník Podbrdsko nebo sborník Polabí a Vlastivědný sborník středního Povltaví, který vznikl v r. 2008.

První tři jmenované jsou zařazeny v seznamu recenzovaných neimpektovaných periodik vydávaných v ČR. Tento seznam schválila Rada pro výzkum a vývoj 20. června 2008. Sborníky jsou součástí národních i mezinárodních databází, což jim sjednává příslušnou publicitu.

Jak bylo uvedeno výše, všechny sborníky publikují příspěvky celého spektra přírodovědeckého výzkumu regionu – geologii, paleontologii, pedologii, botaniku, zoologii, mykologii. Přijímají články od krátkých sdělení až po mnohastránkové monografie určité skupiny biot nebo výzkumy geobotanické s konkrétními fytoocenologickými snímky. Důraz na přesné prostorové umístění odebraných vzorků je důležitým předpokladem publikovaných článků, včetně podrobných map. Uvedme výběr obsáhlejších studií:

V *Bohemia centralis* (č. 30) najdeme rozsáhlou monografii (100 stran) o pavoučích Českého krasu od špičkových odborníků na tuto skupinu (A. Kůrka, J. Buchar, L. Kubcová, M. Řezáč), sdružených kolem prof. J. Buchara, který je zakladatelem této školy na Přírodovědecké fakultě UK v Praze. Tito autoři již v minulých letech shrnuli své mnohaleté výzkumy o pavoučí fauně Prahy (ve sborníku *Natura Pragensis* č. 18) a o fauně Kokořínska (ve sborníku *Bohemia centralis* č. 27). Další dvě rozsáhlejší studie pojednávají o flóře parku Kačina zařazeného do seznamu evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000

1 Koniklec luční český (*Pulsatilla pratensis* subsp. *bohémica*) a vstavač kukačka (*Orchis morio*) na snímku z článku R. Hlaváčka a P. Karlíka Příspěvek k poznání flóry a vegetace PP Na horách a poznámky k teplomilné květeně Podbrdsko. Sborník *Bohemia centralis* (č. 30). Foto P. Karlík

(autoři M. Štefánek a P. Karlík) a o teplomilné květeně Podbrdsko na příkladu PP Na horách (R. Hlaváček a P. Karlík). Na druhý příspěvek navazuje studie bejlomorky koniklecové, která ničí semena konikleců a může se podílet na jejich ústupu z lokality (P. Jiras, P. Skuhravá, P. Karlík). Součástí jsou barevné mikrofotografie detailů larev bejlomorky a dalšího hmyzu žijícího v souplodí konikleců. Ve sborníku najdeme i dvě, dá se říci mezioborové studie o změnách krajiny (P. Štych) a návrh přírodního parku Okolí Budče (V. Cílek, J. Sádlo, V. Zavadil).

Obsah doplňují menší články o vlivu zaprášení cementárnou na xerofilní trávníky (J. Kubíková), dva články o malakofauně (L. Beran a V. Ložek) a drobný, ale významný článek o prvních nálezech chladnomilného mravence *Formica picea* v izolovaných arelech relativně chladnějších poloh středních Čech (K. Bezděčková, P. Bezděčka).

Když se podíváme do obsahu sborníku *Natura Pragensis* (č. 20), najdeme také obsáhlý monografický článek J. Strejčka o fytofágních broucích z oblasti PR Divoká Šárka. Článek shrnuje detailně dokumentované nálezy z let 1960–2010, tedy téměř celoživotní úsilí 50 let. Z těchto údajů je možné odvodit vysoký podíl pří-

rozených biotopů a jejich typických obyvatel, ale také určitý úbytek druhů od počátku 80. let, možná v souvislosti s nárůstem imisí v blízkosti frekventovaných silnic a letišť. K rozsáhlým studiím patří též výsledky přírodovědného výzkumu Branické skály (M. Vítková, J. Kolbek, P. Budil) s mapovou dokumentací a podrobnou tabulkou květeny. Studie o dubu pýřitém (V. Joza) se zabývá výskytem tohoto druhu v celé Praze na základě vlastních sběrů, studia i staré literatury a herbářů. Sborník doplňuje soubor článků o západní části Klánovického lesa, potenciálně ohrožené kontroverzní stavbou golfového hřiště. Studie jednotlivých dílčích biot – mechorosty (J. Vaňha), arachnofauna (J. Buchar), květena a vegetace včetně PP Prameniště Blatovského potoka (M. Řezáč) – jednoznačně ukazují na ojedinělé cenné biocenózy včetně výskytu ohrožených druhů na této lokalitě. Rozsáhlá dlouhodobá studie celého Klánovického lesa se týká blanokřídlého hmyzu (J. Straka).

Všechny články sborníku byly řádně recenzovány výjimečně jedním, ale většinou dvěma i třemi recenzenty. Jejich odborná úroveň odpovídá stupni znalostí o jednotlivých biotách, v příštích letech budou sloužit jako referenční podklady pro vývoj, dynamiku i stabilitu zkoumaných území a jejich obyvatel.

Sborník Muzeum a současnost nezapře osobnost svého hlavního redaktora – J. Rydla, který ho před lety uvedl v život. Po dlouhodobé studii vodních makrofyt na řekách a rybnících v Polabí, Berounsku a dalších regionech může sledovat změny po 20 i více letech. Ve 25. ročníku sborníku se proto setkáme s obsáhlou prací o makrofytech v rybnících na Křivoklátsku, ale i o makrofytech v Pošumaví. Většina krátkých článků se týká květeny (autoři A. Vydrová a V. Grulich, J. Kolbek a J. Husáková, M. Štefánek, J. Malíček, P. Jaroš a V. Jarošová), případně společenstev (D. Blažková). Úvodní článek o avifauně průmyslového odkaliště v jižních Čechách (V. Zavadil a kol.), které se stává významnou lokalitou pro hnízdění i dočasné zastavení řady ptáků včetně druhů chráněných, se vymyká z rámce floristických nebo faunistických studií. Jde o podklad pro další jednání o způsobu rekultivace této antropogenně vzniklé lokality, jejíž osud se nemůže řešit pouze technicky. Tento text je dalším potvrzením studií vedených v minulých letech prof. P. Kovářem z katedry botaniky Přírodovědecké fakulty UK v Praze, prokazujících schopnost samovolné rekultivace odkališť, která probíhá z okolní přírody druhů přizpůsobenými ekologicky extrémnímu stanovišti.

Ve sborníku Muzeum a současnost je tradičně zařazena kritická příloha nazvaná Pozoruhodné jevy v přírodních rezervacích, jež se tentokrát týká Libického luhu a Klánovického lesa.

Můžeme si proto přát, aby vydávání sborníků pokračovalo i v dalších letech navzdory úsporám v jednotlivých institucích, nebo aby případně získaly granty na další činnost. Sborníky jsou neprodejně a lze je získat v ústřední knihovně Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR v nové budově v Praze na Chodové nebo v Muzeu v Roztokách.